

CRIZA DEMOGRAFICĂ ȘI IDENTITATEA DEMOGRAPHIC CRISIS AND IDENTITY

Prof. univ. dr. Adrian GORUN
Membru asociat AOȘR¹
Prof. univ. dr. Horațiu Tiberiu GORUN

ABSTRACT. THE DEMOGRAPHIC CRISIS IS A COMPLEX PHENOMENON THAT AFFECTS THE POPULATION OF THE GLOBE. IT GENERATES MAJOR DYSFUNCTIONS AND CLEAVAGES, WITH VARYING AMPLITUDES AND INTENSITIES, WITH SERIOUS CONSEQUENCES ON THE HUMAN CONDITION AND ON THE EXISTENCE OF THE HUMAN FACTOR AROUND THE GLOBE. THE DEMOGRAPHIC CRISIS MANIFESTS ITSELF AS AN ENTROPIC TENDENCY IN THE PRESERVATION AND EVOLUTION OF THE SOCIALIZATION PROCESS. THE COMPLEXITY OF THE PHENOMENON IS THE EXPRESSION OF ITS ESSENCE, OF ITS CONTRADICTIONARY TENDENCIES, OF THE ELEMENTS IT IS BEING SUBJECTED TO, OF THE TRANSFORMATIONS OF IMPACT IT PRODUCES AT THE LEVEL OF THE DEMOGRAPHIC FACTOR AND OF THE MULTIDIMENSIONAL CONSEQUENCES IT CAUSES.

KEY WORDS: DEMOGRAPHIC CRISIS, EVOLUTION, TENDENCIES, IDENTITY, POPULATION.

I. *Introducere; câteva precizări de ordin general*

1. Suprafața planetei totalizează 510 milioane de km², din care 361 milioane de km² (71%) reprezintă mări și oceane (*oceanul planetar*), diferența de 149 milioane de km² (29%) reprezentând-o uscatul (continente și insule).

Dacă suprafața planetei – cu foarte puține modificări – este aproximativ aceeași, populația planetei este într-o dinamică permanentă, azi depășind 7 miliarde. În această situație, luând în calcul exclusiv uscatul – continentele și insulele – fiecărui locuitor al planetei îi revin aproximativ 0.021 km². Este o medie statistică pentru că, densitatea populației este extrem de diferită / spații geopolitice largi (medie 46,97 locuitori/km²). Adică există teritorii cu aglomerări demografice, dar și teritorii „rarefiate” (dispersia populației este influențată de factori geopolitici – inclusiv resurse –, economici, culturali și abordată frecvent pe axa urban – rural).

2. În ultimele trei secole și jumătate evoluția demografică a umanității a înregistrat două momente esențiale:

- a) momentul „*revoluției demografice*” – începând cu sfârșitul secolului al XVII – lea și începutul secolului următor, când în țările avansate economic (revoluția științifică și tehnică), a avut loc o reducere a mortalității și o creștere ridicată a sporului natural

(moment în care au fost formulate „tezele” lui Malthus privitoare la raportul populație/mijloace de subsistență);

b) momentul *exploziei demografice*, proces declanșat după 1950 în țările sărace și caracterizat printr-un ritm foarte ridicat de creștere numerică a populației.

Tabelul următor este edificator:

Ritm mediu anual de creștere a populației/intervale temporale

Interval temporal	Ritm mediu anual de creștere	Populația corespondentă/valori absolute
1750-1850	până la 0,5%	1128-1402 milioane
1851-1950	până la 0,8%	2486 milioane
1951-1985	> ca dublu: peste 2,5%	4000 milioane în 1976
1986-2000	> 2,5%	4500 milioane
după 2000	> 3,3%	6500-7000 milioane

Notă: datele aparțin autorilor și sunt obținute prin corelarea valorilor indicatorilor oficiali

3. În baza a două realități factuale cu impact universal – teritoriul disponibil limitat și creșterea în ritm aproape exponențial a populației globului azi – se poate emite o *judecată constatativă* și formula o *interogație cu funcții predictibile*.

Judecata constatativă: lumea actuală traversează o criză demografică majoră;

Interogația cu funcții predictibile: În ce măsură criza demografică actuală periclitează identitatea (europeană, națională, a comunităților, a ființei umane)?

II. *Conceptualizări: criza demografică, identitatea; criza de identitate*

II.1. Criza demografică este un fenomen complex ce afectează populația globului, care generează disfuncționalități și clivaje majore, în amplitudini și intensități diverse, cu consecințe grave asupra condiției umane, a existenței factorului uman pe glob.

Criza demografică se manifestă ca tendință entropică în conservarea și evoluția procesului de socializare. Complexitatea fenomenului este expresia esenței sale, a tendințelor contradictorii, a elementelor prin care se obiectivează, a transformărilor de impact pe care le produce la nivelul factorului demografic, a consecințelor de ordin multidimensional pe care le provoacă.

Aspectele semnificative ce dau caracterul de complexitate a crizei demografice sunt:

- ✓ devalorizarea capitalului social prin fecunda contaminare pozitivă (atributul de „pozitivă” nu indică un element apreciativ, ci rapiditatea contaminării); alterarea externalităților capitalului social (R^+ ; R^-);
- ✓ ascensiunea delincvenței și multiplicarea riscurilor privind securitatea (individuală, de grup, regională, națională);
- ✓ caracterul contradictoriu al fertilității (depopularea Nordului, suprapopularea Sudului); rata totală a fertilității scade sub nivelul necesar pentru ca populația să rămână la un nivel stabil în Nord și crește peste nivelul necesar pentru ca să rămână la un nivel stabil în Sud (RTF = numărul mediu de copii ai unei femei în decursul întregii ei vieți – în Nord, nivelul necesar este puțin peste 2, în Sud, maximum 1);
- ✓ scăderea drastică a rolului și funcțiilor familiei (în Nord sunt în cădere liberă indicatorii privind căsătoriile și copiii născuți în familie și în creștere continuă indicatorii privind divorțurile, copiii monoparentali, copiii născuți în afara căsătoriei);
- ✓ destructurarea societății civile, bulversarea valorilor morale, scăderea încrederii;
- ✓ amplificarea migrației din Sud spre Nord, din „insulele” de sărăcie către zonele „verzi” (bogate, relativ bogate), cu consecințe semnificative diverse: economice, politice, culturale, juridice, religioase etc.: de reținut rolul „armatei de rezervă” (constituită din imigranți) folosită de companiile multi, supra și transnaționale în controlul prețului forței de muncă;
- ✓ amplificarea sărăciei în zonele suprapopulate și consumul irațional al resurselor vs. interesul pentru conservarea resurselor proprii în zonele dezvoltate;
- ✓ și enumerarea poate continua.

Din această enumerare se desprinde *o particularitate de substanță* a vectorului ce indică ascensiunea actuală și aprofundarea crizei demografice: deși inițial criza nu a fost globală, prin globalizarea efectelor a devenit *o criză globală*.

Unii autori abordează criza demografică în mod unilateral ca o „*criză de creștere*”, în sensul că au în vedere doar depopularea generată de scăderea RTF și a ratei natalității (diminuarea sporului natural al populației). Abordarea este deficitară, neluând în calcul faptul că fenomenul este, în esența sa, și *o criză structurală*, afectând populația în „adâncimea” ei (în straturile ei mai puțin evidente și mai puțin vizibile).

Dar, criza demografică nu semnifică doar diminuarea populației (deci, *o lipsă!*), ci, cum afirmam mai sus, și o creștere (aproape exponențială), printr-o rată totală a fertilității mult peste normal. De aici și politicile *remediale diferite* (chiar opuse) de stimulare a natalității în Nord, prohibitive în Sud. Fenomenul își conservă complexitatea îndeosebi prin

structura sa *duală*: se fenomenalizează prin două procese: ca *excedent demografic* în continuă creștere în Sud și ca *deficit demografic*, tot în creștere, în Nord.

În prezent, *Excedentul* (din Sud) > *Deficitul* (din Nord), ceea ce indică o situație alarmantă:

$\Delta E - D \rightarrow$ valoare pozitivă în creștere

ΔE = diferența dintre excedent și deficit

D = deficit

II.2. *Identitatea și criza de identitate*

Termenul identitate, originat etimologic în limba latină (*identitas – identitatis*) exprimă o asemănare perfectă, o similitudine. Utilizat în drept – ca expresie a ansamblului de date prin care se identifică o persoană (identitatea persoanei), în matematică – relație de egalitate în care intervin elemente variabile, adevărată pentru orice valori ale acestor elemente, în logică – *principiul identității*, principiu fundamental al gândirii care impune ca formele logice să păstreze unul și același sens în decursul aceleiași operații, în științele experimentale – proprietate a unui lucru de a-și păstra timp îndelungat caracterele fundamentale ș.a.m.d., termenul *atașat* altor termeni (identitate națională, identitate comunitară, identitate culturală, identitate a educației etc.) exprimă *un set de însușiri calitative esențiale prin care acestea se definesc*. Adică însușirile prin care se *identifică și se diferențiază* un fragment al existenței prin raportare la altele (de același tip sau total diferite), făcându-l inteligibil în coordonatele prin care *este ceea ce este în realitate*. Atât în sens denotativ, dar mai ales în sens conotativ *identitatea* exprimă *relevanța* însușirilor care dau *unicitatea, raritatea, scopul, finalitățile* fragmentului desemnat (cu rol de definiendum): de exemplu, *identitatea națională* se exprimă prin acele însușiri calitative care fac din națiunea respectivă o națiune relevantă, însușiri prin care se deosebește de celelalte națiuni; prin însușirile calitative esențiale, educația națională se *identifică* în raporturile cu educația din alte arii culturale, indicând prin *ce contăm și cât contăm* în spațiul educațional european/internațional.

Abordată din perspectivă sistemică, problema identității se pune în termeni de *compatibilizare și diferențiere*. Abordată din perspectivă funcțională, problema identității se

pune în termeni de *performanță*, *prestigiu* și *recunoaștere* a valorii elementelor ce definesc identitatea, de *validare* în plan național/internațional².

Din perspectiva demersului nostru, prezintă interes identitatea națională, fiind preocupați de decelarea consecințelor crizei demografice asupra acesteia, de riscurile la care este expusă ființa națională prin amplificarea, continuitatea și creșterea în intensitate a disfuncțiilor factorului demografic.

Coordonatele ce definesc identitatea națională sunt:

- ✓ o populație constituită din indivizi uniți prin conștiința de sine a apartenenței la aceeași etnie;
- ✓ un spațiu fizico-geografic suport pentru spațiul cultural specific;
- ✓ o limbă de circulație națională;
- ✓ un set de tradiții, artefacte, obiceiuri specifice;
- ✓ valori și norme împărtășite de majoritatea membrilor comunității naționale, pe baza încrederii în ele și a încrederii reciproce; o ordine specială întemeiată în valori și norme specifice;
- ✓ un patrimoniu cultural, educațional, științific și tehnologic;
- ✓ o factură psiho-religioasă care-i asigură continuitate și relevanță spirituală („puterea sufletească”).

Noua matrice existențială³, prin coordonatele sale, oferă cadrul propice destructurării identității naționale, *criza demografică* reprezentând fenomenul cu cea mai mare pondere în destructurarea capitalului social.

III. *Criza demografică, riscurile pierderii identității și problema dovezilor tăcute*

*Problema dovezilor tăcute*⁴ este una dintre problemele care afectează cunoașterea noastră. Originată în povestirea rostită cu peste 2000 de ani în urmă de Marcus Tullius Cicero privitoare la „adoratorii înecați” care i-au creat reacții sceptice răzlețului Diagoras, *problema* indică seria de consecințe create prin neglijarea *dovezilor tăcute*. Concret, problema constă într-o *distorsiune*, adică într-o diferență între *ceea ce vedem* și *ceea ce există*, observatorul suportând o deviație în abordarea realității factuale (o deformare a acesteia).

² Vezi Adrian Gorun, *Contribuții la reconstrucția identității educației naționale (Sinteze)*, Editura „Academica Brâncuși”, 2015, p. 8

³ Vezi Horațiu Tiberiu Gorun, Adrian Gorun, *Al Doilea Tratat despre educație; (Virusii culturali și virusii proiectați)*, Editura Universitaria, Craiova, 2017, pp. 45-50

⁴ Vezi Nassim Nicholas Taleb, *Lebăda Neagră, impactul foarte puțin probabilului*, Editura Curtea Veche, București, 2010, pp. 123-153

Așadar, suntem tentați – prin natura noastră – să nu punem preț pe efortul de a face inteligibile dovezile tăcute (dovada tăcută → „este ceea ce folosesc evenimentele pentru a ascunde aleatoriul, mai ales pe cel de tipul Lebedei Negre”⁵). Istoria ne oferă multe exemple în care, neluându-se în calcul dovezile ascunse, s-a ajuns la aprecieri eronate care au alterat cunoașterea umană. Ceea ce este valabil și în privința impactului crizei demografice asupra identității naționale, fiind puse între paranteze dovezile tăcute. Vom analiza câteva distorsiuni („deviații”) specifice celor două fenomene pe care factorul timp le face să evolueze procesual.

III.1. Distorsiunea („deviația”) derivată din dănuirea unor civilizații

Cu aproximativ zece mii de ani înainte de Hristos lumea cunoștea doar trei civilizații avansate China, India și Orientul Mijlociu. Europa și Americile își dezvoltă civilizații strălucite, dar mult mai târziu. Este știut că factorii geoclimaterici sunt, pe cât de importanți în constituirea, menținerea, înflorirea dar și decăderea civilizațiilor și comunităților purtătoare de civilizații, pe atât de „responsabili” de mersul istoriei. „Responsabili” prin raportare la factorul demografic. Acolo unde factorul geoclimateric a fost nefavorabil, supraviețuirea unor populații în creștere a fost dificilă.

Abordarea unilaterală a acestei relații – cea dintre factorul geoclimateric și factorul demografic – a condus la neglijarea dovezilor tăcute privitoare la regimul de putere ce și-a pus amprenta asupra identității civilizațiilor. *În fapt:* popoare precum cele mesopotamiene și egiptene au fost preocupate de cultivarea pământurilor fertile din zona Tigrului, Eufratului și Nilului, luându-și măsuri de apărare a propriilor bogății și nefiind preocupate de colonizarea altor teritorii. Alte popoare precum, grecii romanii, germanicii au fost popoare războinice și regimurile teocratice s-au dovedit neputincioase în fața regimurilor militare, chiar dacă în unificările teritoriale ale Mesopotamiei și Egiptului puterea teocratică a jucat un rol semnificativ.

Dovezile tăcute neluate în seamă în privința raportului factor demografic – identitate stau, în acest caz, într-o realitate pe care succesorii au distorsionat-o, anume aceea că în istorie au fost puține cazurile în care civilizațiile s-au constituit, s-au dezvoltat și au supraviețuit prin utilizarea resurselor proprii. Mesopotamia și Egiptul sunt două civilizații distincte, victime ale primului val migrator.

III.2. Distorsiunea derivată din studiul comparativ al civilizațiilor

⁵ Ibidem, p 134

Civilizația occidentală colonizatoare a declanșat cel de-al doilea val migrator. Este – în esență – același proces de expansiune economică, care, în antichitate, se baza pe însușirea și exploatarea bogățiilor vecinilor. Dovezile tăcute trecute cu vederea atunci când sunt formulate concluzii privitoare la rolul civilizator al colonialismului stau exact în ascunderea scopului esențial al colonizatorilor: acela de a-și rotunji profiturile prin deposedarea de resurse a populațiilor coloniale. Această „deviație” stă la baza ierarhizării actuale a zonelor / statelor, comparând potențialul economic de azi, fără a se emite vreo judecată privitoare la potențialul spoliat. Ba, mai mult, dovezile tăcute ne spun, atunci când căutăm să le dăm „ascultare”, ce s-a întâmplat cu populațiile și civilizațiile despre care nu se mai știe nimic.

„Epopoea americană – consemnează Th. Milleman – a fost, în mod categoric, cea mai radicală. Descoperirea Arhipelagului Bahamas, la 12 octombrie 1492, de către Cristofor Columb, după patruzeci și cinci de zile de navigație, apoi a Cubei, Haiti și a restului Antilelor a marcat sfârșitul populației arawak. Coloniștii spanioli i-au exterminat pe acești indieni sortiți sclaviei în adevărate lagăre de concentrare. În cele din urmă, acestea au preferat sinuciderea colectivă în locul condițiilor mizerabile de viață impuse de cuceritori.

Apoi, puțin mai târziu, Herman Cortès, cu câteva sute de oameni și câțiva cai, a cucerit Mexicul, distrugând Imperiul Aztec, în 1521. Populația autohtonă a fost și ea decimată de epidemii și munca forțată”⁶.

Dovezile tăcute neglijate nu spun nimic despre populațiile dispărute. Luarea lor în considerație completează tabloul cunoașterii raportului demografie – identitate în aceste spații geopolitice.

În concluzie, ideea conform căreia teritoriile colonizate au reprezentat pentru occidentali surse gratuite de materii prime și forță de muncă ieftină nu trebuie abandonată în muzeul istoriei. Ea se bazează pe realități istorice și au reflexe în politicile neocoloniale și azi.

III.3. Distorsiunea („deviația”) derivată din prezentarea trunchiată a crizei demografice

Abordarea crizei demografice doar din perspectiva scăderii alarmante a ratei natalității și RTF induce concluzii incomplete, parțial invalide. În această situație dovezile tăcute neglijate vizează două aspecte ale lumii de azi: pe de o parte, explozia exponențială a factorului demografic în Sudul planetei, pe de altă parte alterarea identității naționale în Nord, ca urmare a migrațiilor masive (dinspre zonele sărace, bogat populate, către zonele relativ mai bogate, tot mai slab populate) și hibridării modului și modelului de viață. Hibridarea continuă

⁶ Thierry P. Milleman, *Fața ascunsă a lumii occidentale*, Pro Editură și Tipografie, București, 2008, p. 32

generează inversarea preponderențelor: prin creșterea numerică a imigranților, treptat, civilizația constituită de-a lungul timpului într-un spațiu geografic specific este în pericol.

Iată un tablou rezultat din neglijarea dovezilor tăcute: „În Europa, procentul de natalitate nu depășește 10‰, exceptând natalitatea imigranților. În Maghreb el depășește 30‰! Jumătate din această populație are sub cincisprezece ani, iar speranța de viață este superioară vârstei de șaizeci de ani. În momentul dobândirii independenței, Maghrebul avea jumătate din populația franceză de la acea vreme, adică mai puțin de 25 de milioane de locuitori. Astăzi, el numără 72 de milioane, iar în 2025 va depăși 98 de milioane!

Populația Franței crește doar cu migrația și natalitatea acesteia, în cea mai mare parte musulmană. Când o franțuzoaică de origine europeană de mai multe generații indo-creștine – majoritatea poporului francez provine din imigrația europeană – face un copil, creștin, imigranta din Africa de Nord sau franțuzoaică de origine maghrebiană face patru musulmani. (...) Să fie oare Franța pregătită să accepte pe teritoriul ei o bună parte a tinerilor candidați la imigrație, sa accepte descendența lor și să devină, în final, o țară musulmană?”⁷

Această întrebare poate fi pusă și pentru alte state europene, îndeosebi după valul migraționist al ultimilor ani.

III.4. *Distorsiunea („deviația”) derivată din teoria fantomă a globalizării*

Globalizarea este, în egală măsură, adulată și contestată. Susținătorii globalizării o consideră inerent dezirabilă și universal-inevitabilă, văzând în ea matricea-model, etalonul și idealul de urmărit pentru înlăturarea decalajelor și clivajelor, atenuarea sărăciei, evitarea conflictelor ș.a.m.d.

Așadar, globalizarea este panaceul problemelor lumii actuale. Acest set de idei compune teoria fantomă a globalizării, o teorie afectată de *provincialism*, *descriptivism* și *formalism* tocmai pentru că neglijează dovezile tăcute desprinse din *paradigma dezvoltării politice*. Această paradigmă a pus în conjuncție genetica-funcțională modernizarea și dezvoltarea politică, ajungându-se la o fetișizare a globalizării. Este vorba de problemele vitale ascunse în ideile despre globalizare tocmai de teoria fantomă a globalizării: dihotomia societăți cu stat / societăți fără stat, polaritatea și asimetria puterii, distribuirea valorilor și suportarea costurilor decalajelor istorice, inegalitatea și inechitatea accesului la resurse, limitele internaționalizării, conflictele dintre civilizații, imperialismul lingvistic și cultural, monopolul deciziei, cetățenia intermitentă, alienarea statusului de grup și statusului

⁷ Ibidem, p. 39

individual, uniformizările artificiale etc. Practic, sunt neluate în seamă tocmai *ambiguitatea* și *inconsistențele globalizării* inclusiv în domeniul raportului factor demografic – identitate.

III.5. Distorsiunea („deviația”) derivată din nevoia de „a vedea” cauza

Prin natura noastră avem înclinația de a căuta explicații de ordin logic aproape la orice. Explicații cauzale, pe baza cărora, urmărind *cu precădere* un fenomen, îl declarăm efect al unui *precedent generator* (cauza). Care este cauza migrațiilor actuale? *Sărăcia*, ne grăbim să conchidem, pornind de la o succesiune pe care mintea noastră o exersează. Numai că sărăcia reprezintă cauză a emigrării *doar* pentru o parte dintre migratori, mulți dintre ei – chiar dacă nu majoritatea – având motive ascunse. Sunt, oare, săraci membrii grupurilor teroriste infiltrați printre imigranții din Germania, Olanda, Franța, Belgia, Spania?

Dovezile tăcute neglijate atunci când decelăm valurile migraționiste ne fac să nu înțelegem *încă* un aspect esențial: acela că foștii coloniști devin colonizatorii, cucerind, „cu mijloace pașnice” bătrânul continent. Invazia populațiilor islamice este un eveniment Lebăda Neagră, iar luarea în considerare a dovezilor tăcute poate indica deja un al Treilea război mondial.

III.6. Distorsiunea („deviația”) derivată din cosmetizarea evenimentelor și mediatizarea cu preponderență a consecințelor evidente și vizibile

Adesea observațiile noastre ce stau la baza unor enunțuri sunt lipsite de forța lor realistă. Putem vorbi, în demersul cunoașterii despre *senzaționalul irelevant* și despre *relevantul nesenzațional*, explicând, astfel, slăbiciunea mașinăriei noastre inferențiale, slăbiciune ce conduce la deviații vicioase, tocmai pentru că nu sunt luate în calcul dovezile tăcute. De exemplu, aprecierea numărului persoanelor care migrează doar în funcție de averea „la vedere” a acestora, făcând din sărăcie senzaționalul relevant, ne va susține portretul mental pe care-l construim imigranților actuali, un portret ce revendică politici de reumanizare a acestor oameni, compasiune generalizată, solidarizare, sprijin. Imagini în care sunt prezentate familii cu copii zdrențuroși și înfomețați, cu oameni dezolați opriți cu forța la granițele unor state europene ne induc sentimente de compasiune la adresa celor care sunt „tratați” cu brutalitate. Nu luăm în calcul că printre „săraci” și „dezolați” s-au aciuat – în atâtea rânduri – autorii unor atentate, teroriști, traficanți de droguri etc. Sunt mediatizate consecințele evidente și vizibile și trecute cu tăcerea consecințele invizibile și mai puțin evidente, distorsionându-se astfel adevărul (de exemplu, opinia publică nu știe că, pentru a se aloca resurse imigranților, prin banii redistribuiți de la sănătate, educație, cercetare, ordine publică etc. se finanțează nu

doar acțiunile destinate asigurării unui trai decent imigranților săraci, ci și traiul decent al teroriștilor, *dar mai ales* acele acțiuni care pun în pericol identitatea statului permisiv cu imigranții). Dovezile tăcute – prin Lebedele Negre pe care le provoacă – pot avea consecințe devastatoare.

Pe scurt, distorsiunea derivată din mediatizarea cu precădere a consecințelor evidente și vizibile își pune amprenta și asupra modului în care sunt apreciate faptele eroice și declarații eroi, promotori ai unui „nou umanism”, oameni care au schimbat în *rău* tocmai condiția umană.

III.7. Distorsiunea („deviația”) derivată din iluzia stabilității

Este cea mai gravă dintre manifestările dovezilor tăcute pentru că deviația ne „diminuează percepția riscurilor pe care am avut-o în trecut”, îndeosebi celor care „au avut norocul” să supraviețuiască acestor riscuri. Altfel spus, deși amenințarea este la fel de intensă ca și anterior, în situația în care persoana a supraviețuit, dobândește credința că „se va descurca” și în viitor în privința reapariției riscurilor. Iluzia stabilității se fundamentează în faptul că, privind retrospectiv, subestimăm gradul de risc al situației. Este o convingere asemănătoare cu cea a seducătorului legendar Casanova privitoare la ghinion: credem că ghinionul ne ocolește de fiecare dată, întrucât „avem norocul” să ieșim din orice încurcătură. Credem – și chiar ne simțim – că suntem „aleși ai sorții”, făcând dintr-o iluzie – cea a stabilității – o calitate personală, apreciind astfel deformat riscurile la care ne supunem.

Istoria recentă ne oferă destule exemple prin care iluzia stabilității distorsionează dovezile tăcute. Să amintim doar de cei ce au fost „îngenunchiați” de noroc în 11 septembrie 2001, pentru care convingerea că „lor nu li se poate întâmpla” i-a dus la pieire. Sau de seria de teroriști care au reușit să se salveze „in extremis” în câteva rânduri, fiind apoi suprimați la proxima încercare de organizare a unui nou atac.

Iluzia stabilității ne induce sentimentul securității în privința unor evenimente cărora omenirea le-a supraviețuit: supraviețuirea în calea valurilor migraționiste, supraviețuirea în fața „revoluției demografice”, supraviețuirea în fața ratei scăzute a natalității și ratei totale a fertilității scăzute în timpul unor conflagrații etc.

Dar! Încurajarea asumării neinformate a riscurilor este inacceptabilă. Dacă am ajuns aici prin accident, nu înseamnă că ar trebui să continuăm să ne asumăm aceleași riscuri!

Am putea lua în calcul și alte distorsiuni generate de neglijarea dovezilor tăcute în privința crizei demografice și a pierderii identității precum: *distorsiunea derivată din calcularea șanselor din poziția avantajoasă a câștigătorului, distorsiunea derivată din orbirea în fața aleatoriului, distorsiunea derivată din eroarea confirmării* etc. Considerăm edificatoare, însă, analizele anterioare, spre a surprinde esența problemei: aceea că identitatea este în pericol în fața accentuării crizei demografice. Treptat, *sinele comunității* (exprimat în conștiința de sine a apartenenței) ne transformă din „NOI” în ... „ALȚII”. EUL nostru se alterează, migrând și el spre un „ALTER-EGO” profund destructurat axiologic.

IV. În loc de concluzii

Poporul român nu este un popor nomad în firea și fiirea lui. Accentele de emigrare din ultima vreme, prin desconsiderarea dovezilor tăcute de către decidenți (atât în privința migrării, dar mai ales în privința scăderii ratei natalității și a RTF) pun în pericol ființa noastră națională. Se năzuiește spre metamorfozarea lui „NOI” în ... „ALȚII”?

Bibliografie

1. Gorun Adrian, *Contribuții la reconstrucția identității educației naționale (Sinteze)*, Editura „Academica Brâncuși”, 2015,
2. Gorun Horațiu Tiberiu, Gorun Adrian, *Al Doilea Tratat despre educație; (Virusii culturali și virusii proiectați)*, Editura Universitaria, Craiova, 2017, pp. 45-50
3. Milleman Thierry P., *Fața ascunsă a lumii occidentale*, Pro Editură și Tipografie, București, 2008
4. Nassim Nicholas Taleb, *Lebăda Neagră, impactul foarte puțin probabilului*, Editura Curtea Veche, București, 2010
5. xxx Academy of Romanian Scientists, Splaiul Independenței 54, 050094, Bucharest, Romania